

Sommerregn i Gaza

Gaza, juli 2006. Det er vanskelig å sove. Middelhavsnatten er stille og glødende varm, lakenet klamt av svette. Den evinnelige duren fra en israelsk drone (ubemannet overvåkingsfly) stiger til en høy hvinging, som om den stuper mot målet. Så forsvinner lyden. Stillehet. Bombedrønnet som følger revner nattens tilsynelatende fred. Sengen rister, huset vakler. Jeg springer ut på verandaen i fjerde etasje i Røde Halvmånes gjestehus og ser den enorme svarte røyksoppen som kvartaler unna stiger mot nattehimmelen. Menn i nattøy kommer forsiktig ut i den mørklagte gaten og ser mot røyken. Minuttet etter raser ambulansene fra palestinsk Røde Halvmåne forbi med hylende sirener og de karakteristiske røde blinklysene. Jeg ber en stille bønn om at de israelske F-16-jagerflyene, Apache-helikoptrene eller dronene ikke skal komme tilbake for å bombe eller beskytte hjelpemannskapene, slik de så ofte gjør. Med tent hodelykt tusler jeg ned og setter meg sammen med nattevaktene og vakthavende kolleger fra Al Quds-sykehuset, som Røde Halvmåne driver midt i Gaza by. – Utenriksministeriet, sier de kort. – For andre gang på fire dager. De skal visst jevne det med jorden. Radioene spraker. – Fire skadede, tre av dem barn, to på fire år, en på åtte, oversetter de i en dagligdags, nesten lakonisk tone.

Oppgitte interessekonflikter: Ingen

Mads Gilbert
mads.gilbert@unn.no
 Akuttmedisinsk avdeling
 Universitetssykehuset Nord-Norge
 9038 Tromsø

Nattens angrep er typisk for den endeløse rekken av angrep på Gaza, og illustrerer konsekvensene av Israels «Operasjon Sommerregn»: Det er å terrorisere den palestinske sivilbefolkningen, skade eller drepe, uansett alder eller sivil status, og ødelegge infrastrukturen. Det palestinske samfunnsmaskineriet er spinkelt og uferdig. Nå er heller ikke regjeringskvartalet i Gaza lenger et stolt symbol på en mulig fremtidig palestinsk stat. Nattens gjentatte bombing av utenriksdepartementet til de palestinske selvstyremyndighetene er et dramatisk bevis på at Israel prioriterer en militær løsning, ikke en politisk. De vil ensidig tegne opp grensene, og de respekterer ikke palestinerne egne demokratiske valg. De respekterer heller ikke folkeretten – det at en okkupant har ansvar for sivilbefolkningen og plikt til å beskytte den (1). Konsekvensene er brutale: Svære sivile tap, en komplett bankerott palestinsk økonomi og en infrastruktur i fritt fall mot total ødeleggelse.

Kriseteamet fra Palestinakomiteen er i Gaza for å drive helsearbeid under ledelse av palestinsk Røde Halvmåne. Vi har vært her mange ganger tidligere i samme ærend, og har alltid møtt den samme varme gjestfriheten. Denne gangen er våre venner preget av en fortvilet utmattelse jeg ikke har sett siden den israelske invasjonen og bombingene av Vest-Beirut i 1982.

– De skal ikke knuse oss fordi folket valgte Hamas, eller fordi militsen har tatt en israelsk soldat til fange. Nei, de skal stoppe alle forsøk på å opprette en palestinsk stat, derfor bomber de tomme regjeringsbygninger, kommenterer dr. Khalil mens ambulansenes fjerne sirener forteller at de skadede fraktes til al-Shifa-sykehuset, det største i Gaza. Dette sykehuset er helt avhengig av strøm fra nødaggregat og kriseløsninger etter den israelske bombingene av kraftverk og vannforsyninger.

– Vi får håpe det er nok drivstoff til aggregatene på Shifa, så de slipper å operere i mørke. Da sovner vel alle av utmattelse, ler dr. Abed.

– Insh Allah! Hvis Gud vil! Istemmer vi andre. Galgenhumor er viktig mestring.

Fengselet Gaza

Gaza er en knapt 40 km lang stripe solsvidd land ved Middelhavet, klemt mellom Israel og Egypt, der 1,4 millioner palestinere deler 360 km². Her lever de under en nådeløs og ulovlig israelsk okkupasjon på 40. året, sperret inne av militære vaktårn, piggråd, mur og minefelt i nord, øst og sør – og Middelhavet i vest. Det er lett å se at de israelske styrkene har full militær kontroll på bakken, i luften og på havet. Palestinerne har hatt svært begrenset frihet til å bevege seg utenfor Gaza – for tiden har de ingen. Flertallet av de 1,4 millioner Gaza-palestinerne har aldri forlatt landstripen (2). Hjemme utsettes de for systematiske israelske militære angrep og husødeleggelser. Siden 2000 har Israel systematisk ødelagt 2 500 palestinske bolighus i Gaza, mest i tett befolkede flyktningleirer i sør (Rafah), der 16 000 palestinere har mistet hjem og eiendeler, mange for andre eller tredje gang (3).

Etter ensidig israelsk tilbaketrekking fra 25 bosettinger og militærbase i september 2005 ble situasjonen i Gaza gradvis vanskeligere. Den israelske militære kontrollen forble bortimot total, og det var fremdeles systematiske likvidasjoner, uten lov og dom, av «mistenkkelige» palestinere. I april og mai 2006 – før «Operasjon Sommerregn» startet – ble 72 palestinere drept som følge av israelske militærangrep i Gaza, mens sju israelere ble drept etter angrep fra palestinsk side. I samme periode ble det skutt 290 hjemmelagede Quassam-raketter mot Sør-Israel fra Gaza, mens israelerne skjøt 3 959 artillerigranater inn i Gaza og gjennomførte 77 luftangrep (4).

Økonomisk katastrofe

Etter Hamas' seier ved det demokratiske valget til ny palestinsk nasjonalforsamling i januar 2006 stoppet Israel umiddelbart all avtaleforpliktet refusjon av moms og tollavgifter til de palestinske selvstyremyndighetene, inntekter som i 2005 utgjorde 60 % av inntektsgrunnlaget (5, 6). Vestlige givere, også Norge, stoppet støtten til de palestinske selvstyremyndighetene i påvente av «politiske forsikringer» fra Hamas om ikke-vold og anerkjennelse av staten Israel. Arafat ble avtvunget de samme «forsikringene» som palestinerne

president, og tok sjansen. Som takk endte han sine dager som israelsk fange i Ramallah, mens Israel ga verden beskjed om at de ikke hadde noen palestinsk forhandlingspartner. Ingen har gitt palestinerne grunn til å tro at nye forsikringer vil gi et annet resultat.

Overføringer fra giverlandene utgjorde 30 % av inntektsgrunnlaget til de palestinske myndighetene i 2005 (5). Samlet førte de økonomiske sanksjonene til et akutt tap i offentlige inntekter på 75–80 % (6). Ett av resultatene er at 152 000 offentlig ansatte (i hovedsak lærere, helsepersonell og sikkerhetsstyrker), som igjen forsørger nær en million mennesker, ikke har fått lønn siden mars 2006. Over 25 % av den palestinske befolkningen i okkupert Palestina har dermed mistet livsgrunnlaget. Fattigdomsutviklingen har skutt fart, spesielt blant de offentlig ansatte og deres familier, samtidig som arbeidsledigheten øker dramatisk. Om lag 70 % av den potensielle arbeidsstokken vil enten være arbeidsledige eller i ubetalt arbeid ved utgangen av 2006, og 70 % av innbyggerne faller nå under fattigdomsgrensen på 2,7 amerikanske dollar per dag (6).

Selvstyremyndighetene har ansvaret for de fleste offentlige tjenester i okkupert Palestina. De driver 62 % av primærhelsetjenestens klinikker, alle de store sykehusene, 75 % av grunnskolene og de videregående skolene og gir sosialhjelp til 45 000 familier som er uten annet underhold (6). Samtidig med økonomiske sanksjoner satte Israel opp flere ferdselshindre og veisperringer på Vestbredden, og stengte Gaza helt for palestiner med arbeid i Israel, for utførsel av palestinske varer og for innførsel av nødvendige varer, mat og medisinske forsyninger. Bare seks lastebiler passerte grenseposten Karni per dag i mai (6). Den finansielle krisen, med truende kollaps av hele samfunnsapparatet, sammen med den nye separasjonsmuren, manglende fri ferdsel, fragmentering av de okkuperte palestinske områdene og generell mangel på tilgang til offentlige tjenester resulterte i en massiv humanitær krisesituasjon allerede i mai/juni (7).

For å hindre at krisen skulle utvikle seg til en humanitær katastrofe i de okkuperte palestinske områdene som følge av denne økonomiske blokaden, ba FN's ansvarlige organer i slutten av mai om en akutt nødhjelpspakke på 385 millioner dollar, 170 millioner mer enn opprinnelig beregnet, for å berge grunnleggende palestinske samfunnsfunksjoner. Bare 71 millioner av dette beløpet er kommet inn (juni 2006) (6).

Vi kunne lett både lukte og se resultatene av den totale økonomiske blokaden i Gaza disse varme juliukene: Stinkende, overfylte

Israelske angrep på helsepersonell, spesielt ambulanser og ambulanspersonell, er dagens orden i de okkuperte områdene. Denne nye Røde Halvmåne-ambulansen ble beskyttet av israelske skarpskyttere dagen etter den ble tatt i bruk. En annen ambulanse ble helt ødelagt i det samme angrepet, som fant sted nord i Gaza i juli. Alle foto Mads Gilbert

søppelcontainerne som ikke ble tømt på grunn av mangel på drivstoff til søppelbilene og lønn til kommunearbeiderne, en raskt økende rottebestand overalt, kloakk-systemer som stoppet opp fordi pumpeanleggene var uten elektrisitet og fordi reserveaggregatene manglet drivstoff, kloakk som fløt urensset ut i Middelhavet og stedvis i gatene, og nettene uten belysning som følge av utbombede kraftstasjoner, og sykehus, boliger, butikker og kontorer som var avhengig av reserveaggregat – hvis det fantes drivstoff.

Krigen kom som «sommerregn»

Men den virkelige *krigen* kom denne gangen natt til 27.6., da Israel startet sin knusende «Operasjon Sommerregn» med massive militære angrep på et palestinsk samfunn som allerede var tvunget i kne av den vestlige økonomiske straffeekspedisjonen. Helsevesenet hadde allerede måttet trappe ned mye av primærhelsetjenesten og den elektive sykehusvirksomheten av samme grunn, og de ansatte var hardt presset etter å ha jobbet nær fem måneder uten fast lønn. Det første israelerne bombet var den infrastrukturen som helsevesenet normalt er helt avhengig av: Energi, vann og veier. Samtidig ble alle forsyningslinjer inn til Gaza stengt.

I perioden 29.6. til 9.8. er 203 palestiner drept og 515 skadet i Gaza, flertallet sivile (8). De israelske angrepene har i nord kommet spesielt rundt Beit Hanoun, i øst

ved Karni og i sør ved Rafah, alle stedene tett befolkede boligområder, noe som forklarer at flertallet skadede og drepte var sivile. En så svær og vedvarende pågang av skadede, døende og drepte hadde neppe et velfungerende norsk region- eller universitetssykehus klart å mestre under normale omstendigheter med uthvilt personell, strøm, vann og forsyninger. Gazas helsearbeidere har vist imponerende moral og faglighet. Ofte behandlet de naboer, kjentfolk eller venner – og de bekymret seg selvsagt hele tiden for egen families sikkerhet.

Svære skader, høy moral, utpint helsevesen

Ambulanspersonell, leger, sykepleiere og skarer av frivillige klarte med stor fare for eget liv og helse å bemanne akuttssystemene slik at de skadede ble reddet fra kampsonen og fordelt på lokale småsykehus eller Shifasykehuset, avhengig av skadegrad. På Shifa klarte de å holde 4–6 operasjonsstuer i full drift døgn etter døgn. Mange skadede krevde omfattende debridementer og amputasjoner, enkelte langvarige torakolaparotomier. Med bred krigskirurgisk erfaring, improvisasjon, ekstremt høy arbeidsmoral, samhold og galgenhumor klarte de palestinske helsearbeiderne på alle nivåer å gi de skadede behandling, tross blokade og nesten uavbrutte israelske angrep. Det var mange skadede og drepte. En betydelig andel av skadene var alvorlige og livstruende og krevde omfattende kirurgi.

Sprengvirkningen og splintregnet fra en israelsk luft-til-bakke-rakett (trolig Hellfire) skutt fra et israelsk Apache-helikopter mot boligområdet al-Montar i Gaza førte til at både høyre arm og høyre bein måtte amputeres. I tillegg var det omfattende skader på venstre bein. Pasienten flyttes fra en av operasjonsstuene til en overfylt intensivavdeling på Shifa-sykehuset

En forklaring på det store antallet særlig omfattende skader er trolig israelsk bruk av helt nye våpentyper. Dette blir hevdet av både palestinske og libanesiske kirurger med langvarig erfaring i skadebehandling etter israelsk våpenbruk. Ut fra skadene de antatt nye israelske våpnene forårsaker, er det sannsynlig at de har svært sprengkraft, ekstrem varmeutvikling og sprenges i splinter som ikke er røntgentette og dermed blir umulig å lokalisere (9). De antatt nye våpnene har ført til dekapiteringer, omfattende traumatiske amputasjoner, knusningsskader og svære brannskader. Effektene av den massive energien selv relativt små israelske våpen hadde, kunne vi ved selvsyn observere.

En illustrasjon på belastningen på akutt-funksjonene i Gaza i denne perioden: Fra fredag 7.7. til fredag 14.7. ble 252 palestiner skadet og 64 drept i Gaza som følge av israelske luft- og bakkeangrep (8). Alle de alvorligste kirurgiske skadene ble operert på Shifa-sykehuset.

Pasient 1. En 17 år gammel gutt ble truffet av splintregnet fra en israelsk rakett (trolig

Hellfire) avfyrt fra et Apache kamphelikopter i nabolaget al Montar i østre deler av Gaza by under et israelsk luftangrep 11.7. Guttan satt i rullestol grunnet paraplegi. Splintene traff buk og hals, noe som resulterte i åpen arteriell carotisblødning fra høyre arterie og multiple innganger i bukveggen. Han ble hentet av Røde Halvmånes ambulanseteam i en lynsnar plukk-opp-og-løp-manøver grunnet farene for luftangrep også på ambulansene og ambulanspersonellet. Pasienten var våken, hadde frie luftveier og pustet selv. Blødningen fra a. carotis ble kontrollert med direkte kompresjon under evakueringen til Shifa-sykehuset. Han ble straks lagt i narkose, og karkirurg gjennomførte en vellykket plastikk på carotisskaden før han ble laparotomert for kontroll av multiple blødningsfokuser og tarmperforasjoner. Operasjonsteamet hadde operert sammenhengende i 12 timer. Drivstoffet til Hellfire-raketten produseres i Norge av Dyno fabrikk på Hurum (9).

Pasient 2. Onsdag 19.7. 2006 gikk israelske bakkestyrker støttet av kamphelikoptre inn i Almagazi, en av de største flyktningleirene lokalisert midt i Gaza. Ni palestinere ble

drept, av dem to barn, og 88 såret, av dem 14 barn. Under evakueringen av sårede angrep styrkene også det medisinske senteret i leiren og såret den palestinske ambulansarbeideren Anwar Juma Abu Holi (43 år). Han ble raskt fraktet til Al Quds-sykehuset i Gaza by, der man måtte amputere høyre bein og fingrene på høyre hånd. Det venstre beinet ble alvorlig forbrent. Abu Holi er gift og har seks barn. Han har arbeidet som ambulanspersonell i 11 år og har vært ansatt i Røde Halvmåne de siste ni. Medisinsk personell i okkupert Palestina har gjennom mange år vært utsatt for systematiske overgrep fra israelske militære styrker både ved hindringer og forsinkelse av ambulanser ved de omfattende veisperringer, men også ved direkte militære angrep på ambulanseteamene. Siden begynnelsen av den andre intifada 29.9. 2000 er 12 av palestinsk Røde Halvmånes medarbeidere drept og 206 såret i tjeneste (10–12).

Pasient 3. En om lag 70 år gammel palestinsk mann utviklet et omfattende gangren i venstre bein som følge av en kjent, utbredt arteriosklerose og nedsatt blodstrøm. Under «normale» forhold ville de palestinske karkirurgene ha gjennomført kurativ karkirurgi, men på grunn av sterkt redusert elektiv virksomhet i hele Gazas helsevesen, en direkte følge av den økonomiske blokaden, ble grunnlidelsen vesentlig forverret. Vi gjennomførte en ukomplisert amputasjon midt på låret i kombinert opiat-propofol-gass-anestesi.

– Som kirurg vet jeg at det utvilsomt dør skadede som vi ellers kunne berget, men vi har ikke nok kapasitet i våre nedkjørte systemer, sa den palestinske helseministeren, dr. Basim Naim, til oss i et møte 11.7. på hans fortsatt ubombede kontor i Gaza by. Han visste hva han snakket om, den unge kirurgen med et kolossalt ansvar, og fortsatte: – Vi gjorde jo som dere sa, vi gjennomførte prikkfrie demokratiske valg, og et stort folkeflertall valgte Hamas. Nå blir vi kollektivt og brutalt straffet. Europeerne skulle vært klokere. Dere lever på dørstokken til Midtøsten, men er skilt fra USA av et helt hav. Nå kunne dere markert selvstendighet og avstand til USA og til Israels politikk i Palestina. Nå lar Europa USA og Israel ødelegge forholdet mellom våre folk. Skal vi løse problemene, må vi sette oss ned sammen og snakke, ikke isolere oss.

Proteser og solidaritet

Gazas eneste fagkyndige og velfungerende proteseverksted hadde ikke midler til fortsatt drift som følge av den økonomiske blokaden og bortfall av økonomisk støtte fra det palestinske helseministeriet og FN's organisasjon for palestinske flyktninger, UNWRA. Senteret har produsert 4 700 proteser siden oppstarten i 1978, og har nå om lag 50 pasienter på venteliste. De pågående

angrepene har medført et stort antall nye traumatisk amputerte som også vil trenge proteser. Med tom kasse er det ikke mulig å kjøpe nødvendig materiale til proteseproduksjonen. Strømmangelen gjør at senteret bare har strøm noen timer daglig, og manglende økonomi gjør det ikke mulig å prioritere investering i nødaggregat. Senterets 14 ansatte har ikke fått lønn siden mars 2006. De palestinske myndighetene mangler om lag 20 000 dollar for å unngå å stenge senteret. Etter ønske fra ordføreren i Gaza by, dr. Maged Abu Ramadan, er det startet en innsamlingskampanje i Tromsø og omegn for å skaffe dette beløpet for å unngå at det eneste protesesenteret i Gaza må stenge. Tromsø er vennskapsby til Gaza, og insamlingen ledes fra Tromsø kommune. Foreløpig er det kommet inn om lag 40 000 dollar.

Med bakgrunn i min egen erfaring fra katastrofemedisinsk planlegging, utdanning og innsats er jeg ikke i tvil: Palestinerne generelt, og helsevesenets ulike faggrupper og ledere spesielt, er i dag verdens fremste eksperter på praktisk katastrofemedisinsk arbeid og kriseorganisering. Prioriteringene blir selvsagt harde, og forståelig nok er det verken kapasitet eller mentalt overskudd til systematisk palestinsk forskning på de store materialene de har. Det er synd, for vi har – dessverre – svært mye å lære av dem.

Øye for øye eller ti for én?

Vel hjemme hører jeg NRK Dagsnytt 7.8. som melder at 925 libanesere «så langt» er drept i israelske angrep på Libanon, de aller

Dr. Khalil Abu Foul er leder for katastrofe-enheten til Røde Halvmåne. Dagliglivet må gå sin gang under okkupasjon og krig i Gaza, men bekymring for familien, fremtiden og sikkerheten setter dype spor. Hele tiden får han meldinger om nye angrep, nye drepte og nye skadede

fleste sivile. På israelsk side er 95 drept i samme periode, 59 (62 %) av dem soldater. I Gaza er 203 drept og 515 såret fra 29.6. frem til 9.8., flertallet sivile, og ca. 25 % er barn (8). Regnestykket er enkelt: For hver drepte israeler skal ti palestinere eller ti libanesere drepes – sivile eller milits, voksne eller barn, det spiller ingen rolle.

Enhver kritikk av staten Israel møtes i dag med høye rop om antisemittisme (13). Selv er jeg innbitt motstander av alle typer raseskilnepolitikk. Jeg har fulgt *staten* Israel på nært hold de siste 25 år og vandret i de blodige sporene etter okkupasjon og invasjon som har vært denne *statens* uttalte politikk. Jeg forbeholder meg retten til å beskrive de ugjerningene *staten* Israel begår, og de konsekvensene de har for det palestinske og det libanesiske folk – og selvsagt for det israelske folket, enten de tilhører det jødiske flertallet eller det ikke-jødiske mindretallet av muslimer, drusere og kristne – uten å bli stemplet som antisemitt. *Staten Israel* ønsker åpenbart ikke fred, men ekspansjon og territorial kontroll på bekostning av sitt eget folks sikkerhet og velstand – og nabofolkens rett til samme sikkerhet som det israelske folket, og rett til overhodet å overleve, bo, arbeide, skape, forsørge seg selv og sin familie og nyte godt av de grunnleggende menneskerettighetene som FN vedtok samme år som de vedtok delingen av Palestina.

Staten Israel er det eneste regime i verden i dag som systematisk har videreført en raseskilnepolitikk som ikke bare likner, men overgår apartheidsystemet som herjet Sør-Afrika til internasjonal boikott tvang systemet i kne. Gaza sommeren 2006 ble en opprørende reise gjennom denne raseskilnepolitikens nakne og blodige virkelighet, for bare en dyp rasisme kan forklare hvordan *staten Israel* kan utsette det palestinske folket – og det libanesiske – for slike rå og systematiske overgrep. Men det ble også en reise i palestinsk tålmodighet, varm gjestfrihet, menneskelig anstendighet og håp.

Dr. Maged Abu Ramadan, oftalmolog og ordfører i Gaza by, avsluttet vår siste samtale slik: – Vi har tre prioriteter: Vannforsyningen, kloakkpumpene og søpla. Den generelle situasjonen har du selv erfart, og vi har tre politiske krav: Stans de israelske angrepene, opphev den israelske okkupasjonen og at det må opprettes to likeverdige stater side om side – bygd på menneskelig verdighet, respekt og fred – *alt annet ordner vi*. Og husk: Vår hovedfiende nå er å miste håpet. Derfor trenger vi fortsatt støtte fra dere i Norge, fordi solidarisk støtte gir oss håp.

Augustkveld i Norge. Jeg ringer Gaza for å høre nytt. Dr. Khalil er rusten i stemmen

da han svarer på mitt innledende «Salaam», ønsket om fred. – Nei, det går ikke bra, min bror, det blir verre for hver dag som går. Angrepene og bombingene fortsetter. Vi opererte i hele natt. Stadig mindre mat, ikke strøm, lite vann, ikke lønn. Hva skal vi gjøre? I skyggen av Libanon og folkets lidelser der øker trykket på oss i Gaza. Vi er redde for å bli glemte. Håpet sviner. Mage-smertene mine har kommet tilbake de siste dagene. Vi får ikke sove. Jeg vet det er psykisk, stress, men hva *skal* vi gjøre? *Where is the end to this?*

Jeg kjenner gråten presse på, avmektigheten over at *deres* taperhet blir *vår* bortforklaring, skyldfølelsen over at vi ikke engang klarer å påvirke vår egen regjering til å være en modig internasjonal stemme mot overgrepene. – Khalil, min bror, vi skal ikke gi opp, vi skal fortsette støtten, vi skal fortelle. – Men *vil* de høre? spør han.

Jeg vet ikke lenger hva jeg skal svare, jeg vet bare at natten igjen fylles av urolige drømmer og lyden av det dødbringende sommerregnet.

Manuskriptet ble godkjent 10.8. 2006.
Redaktør Charlotte Haug.

Litteratur

1. Independent enquiry into alleged war crime in Gaza. United Nations Human Rights Council. Pressemelding 19.7. 2006 <http://electronicinfada.net/v2/printer5110.shtml> (21.7.2006).
2. Surviving under siege: the impact of movement restrictions on the right to work London: Amnesty International, 2003.
3. Razing Rafah: mass home demolition in the Gaza strip. New York: Human Rights Watch, 2004.
4. Situation analysis. United Nations. The Humanitarian Monitor – occupied Palestinian territory 2006; nr.1.
5. Assessment of the future humanitarian risks in the occupied Palestinian territory. New York: United Nations, 2006.
6. United Nations – Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA): Revised Emergency Appeal 31 May 2006. Consolidated Appeal Process (CAP) occupied Palestinian territory. Context Analysis and Humanitarian Response. (www.OchaOPT.org) (10.8.2006).
7. Elsharkawi H, Quadan W, Banke DR et al. Palestine rapid emergency assessment: a comprehensive emergency plan for PRCS. Ramallah: PRCS, 2006.
8. Palestine Red Crescent Society. Humanitarian Situation in Gaza. Gaza Conflict Related Statistics During the period 29/6/2006 to 09/08/2006. http://www.palestinercs.org/Humanitarian%20Situation/ems_gaza.htm (9.8.2006).
9. Sæbø M. Krigens uskyldige ofre. Ny Tid 2006; 59: 17–21.
10. B'Tselem. Harm to medical personnel. The delay, abuse, and humiliation of medical personell by Israeli security forces. Tel Aviv: The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories and Physicians for Human Rights – Israel, 2003.
11. Palestine Red Crescent Society (PRCS) condemns attacks on health organization and PRCS staff. <http://www.palestinercs.org/pressreleases/Year%202006/pr190706wbja.htm> (9.8.2006).
12. Gilbert M. Beskytt helsepersonell i krigssoner! Tidsskr Nor Lægeforen 2002; 122: 892.
13. Finkelstein Norman G. Beyond Chutzpah. On the misuse of Anti-Semitism and the abuse of history. London: Verso, 2005.